

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра природничо-наукових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор комунального вищого
навчального закладу «Хортицька
національна навчально-реабілітаційна
академія»

Запорізької обласної ради

О. Л. Позднякова

2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗП 1.1.07 «Основи екології і БЖД (охорона праці)»

Галузь знань	05	Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053	Психологія
Рівень освіти	перший (бакалаврський)	

2017–2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи екології і БЖД (охорона праці)» для студентів першого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 053 «Психологія».

РОЗРОБНИК:

Гончаренко Олександр Миколайович, доцент кафедри природничо-наукових дисциплін, кандидат фармацевтичних наук

Розглянуто на засіданні кафедри природничо-наукових дисциплін
протокол від «27» 10. 2017 року № 3

Завідувач кафедри
природничо-наукових дисциплін

І.Ю.Антоненко

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
	Спеціальність 053 «Психологія»	Семестр	1-й
Модулів – 2	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Аудиторні години: 34год	
Змістових модулів – 2		Лекції: 28год.	Практичні, семінарські: 16 год.
Загальна кількість годин – 90			Лабораторні: 0год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3		Самостійна робота 46 год.	
		ІНДЗ: 0 год	
	Вид контролю: залік		

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є пізнання різноманітності, взаємозв'язку, глобальності екологічних циклів, процесів, наявних екологічних проблем, формування понять з екологічної свідомості й відповідних навичок у ставленні до природи як унікальної цінності.

Завданнями навчальної дисципліни є: надати студентам необхідні знання про навколишнє середовище; навчити усвідомлювати, що будь-яке втручання у природу може призвести як до позитивних, так і до негативних наслідків для здоров'я людей; акцентувати увагу студентів на тому, що в результаті нераціонального господарювання людини виникли глобальні екологічні проблеми; показати взаємозв'язок і взаємодію економіки та навколишнього середовища, управління економікою і природокористуванням; ознайомити студентів з наявною екологічною ситуацією в Україні та шляхи вирішення проблем екологічного характеру.

Згідно з вимогами освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми студенти повинні досягнути таких результатів навчання (компетентностей):

знати: причини та наслідки локальних, регіональних, глобальних екологічних криз; основні положення та структуру екології; особливості будови біосфери, закономірності її функціонування; роль взаємозв'язків усіх природних процесів та явищ;

вміти: використовувати Закон України «Про охорону довкілля», знаходити шляхи до поліпшення екологічної ситуації; ефективно користуватися екологічними довідниками, національними законодавчими і нормативними документами; вести природоохоронну роботу серед населення; робити висновки щодо конкретних екологічних ситуацій; застосовувати знання з основ економіки та стратегії природокористування.

У результаті засвоєння дисципліни студенти мають оволодіти такими *компетенціями*: здатністю оцінювати екологічну ситуацію, що склалася; здатністю творчо розв'язувати навчальні екологічні завдання; здатністю дотримуватися правил техніки безпеки в надзвичайних ситуаціях природного чи техногенного характеру; здатністю застосовувати отримані теоретичні знання на практиці екологічних досліджень; здатністю до продуктивної екологічної діяльності, спрямованої на поліпшення стану навколишнього природного середовища у процесі діагностики, вирішення та попередження виникнення екологічних проблем.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Екологія

Тема 1. Вступ в екологію. Предмет, методи і завдання дисципліни. Правові аспекти охорони природи. Екологічна освіта, виховання та культура.

Виникнення екології як науки, її визначення, методи, цілі й завдання. Розділи та тематика екології, напрями та об'єкти досліджень, місце екології в системі інших наук. Значення екологічних знань для розробки програм з проблем навколишнього середовища. Групи екологічних факторів. Сучасні уявлення про структуру природного середовища. Загальне поняття про екосистеми. Формування географічної оболонки й атмосфери Землі, виникнення життя на планеті. Розвиток людства й екологічних криз на фоні демографічних і промислово-енергетичних вибухів. Еволюція взаємовідносин людини й природного середовища.

Визначення екологічного права. Джерела, керівні органи, засади екологічного права. Екологічне право України. Екологічна безпека людини і держави. Обов'язки громадян за екологічну безпеку. Світоглядна значимість сучасних екологічних досліджень. Міждисциплінарний характер екологічних досліджень. Екологічна компетентність і культура. Специфіка екологічного виховання та освіти. Екологічні аспекти у формуванні сучасної людини. Екологічні знання в системі культури сучасної людини. Гласність та екологія. Основні принципи взаємодії екології і культури.

Тема 2. Структура природного середовища. Абіотичні екологічні фактори та їх роль у екосистемах. Біотичні фактори довкілля. Поняття про біосферу.

Сучасні уявлення про структуру природного середовища. Поняття географічної оболонки Землі. Будова та хімічний склад атмосфери. Захисні функції атмосфери. Фізичні та хімічні характеристики гідросфери і літосфери. Електромагнітні випромінювання космосу та Сонця, магнітне поле Землі, гравітаційні поля, корпускулярні іонізуючі потоки космічного простору. Формування клімату. Природні ресурси України. Рівні дії абіотичних факторів. Природні екологічні катастрофи та їх наслідки.

Структура і будова біосфери. Роль В.І. Вернадського у вивченні біосфери. Загальні властивості біосфери. Кругообіг речовин і трансформація енергії у біосфері. Рослини і кругообіг речовин у природі. Роль рослин у природі. Наземна і водяна рослинність, її ресурси. Поняття про фотосинтез. Роль тварин в кругообігу речовин у природі. Загальна характеристика тваринного світу планети. Екологічна роль факторів харчування. Ланцюги живлення та піраміди мас, чисел і енергії. Характеристика окремих біогеоценозів. Основні екологічні закони.

Тема 3. Розвиток продуктивних сил та антропогенний вплив на навколишнє середовище. Радіація та радіоактивне забруднення.

Джерела та види антропогенного впливу на довкілля. Визначення ступеня забруднення атмосфери, гідросфери, літосфери. Джерела, масштаби і наслідки забруднення атмосфери. Парниковий ефект. Газовий баланс. Вплив діяльності людини на гідросферу. Джерела забруднення водних природних ресурсів України і вод світового океану. Енергетичне забруднення довкілля (шумове, вібраційне, електромагнітне, радіоактивне. Вплив людини на ґрунт. Сучасний стан ґрунтів України. Хімічне та радіаційне забруднення. Відчуження земель. Водна й повітряна ерозія. Ядохімікати та мінеральні добрива. Вторинне засолення ґрунтів. Хімічний склад ґрунтів і здоров'я людини. Нестача і надлишок мікроелементів. Вплив людини на тваринний світ. Причини вимирання тварин. Екологічні основи раціонального використання біологічних ресурсів. Червона книга. Визначення категорій небезпечності підприємств залежно від маси, виду та складу забруднюючих речовин, що викидаються. Глобальні й локальні екологічні проблеми: а) забруднення біосфери хімічними сполуками; б) руйнування озонового шару; в) зміна клімату на планеті; г) радіаційне забруднення; д) забруднення світового океану. Роль В.І. Вернадського у вивченні ноосфери.

Радіоактивне забруднення. Історія радіаційних досліджень. Одиниці вимірювання радіації. Природні джерела радіації. Джерела радіації, створені людиною (штучні). Ядерні вибухи. Атомна енергетика. Дія радіації на людину. Про кліматичні наслідки ядерної війни.

Тема 4. Альтернативні, екологічно виправдані (відновлювані) джерела енергії.

Космічна енергетика, гідроенергетика, вітроенергетика, сонячна енергія.

Тема 5. Економічні аспекти взаємовідношення суспільства та природи. Екологічна експертиза.

Класифікація та кадастри природних ресурсів. Охорона природного середовища при розробці природних ресурсів. Механізми раціонального використання природних ресурсів. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища. Інженерно-екологічна експертиза проектів підприємств. Екологічна паспортизація підприємств. Види, економічна оцінка екологічних збитків та їх визначення. Методи управління природоохороною діяльністю (екологічний менеджмент). Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища.

Модуль 2. Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист).

Тема 6. Предмет безпеки життєдіяльності, середовища буття людини. Небезпечні і шкідливі фактори середовища проживання

Середовище проживання людини. Навколишнє, виробниче, побутове середовище. Проблема безпеки людини, роль і завдання нерівного складу в її забезпеченні. Основи фізіології праці й комфортних умов життєдіяльності. Класифікація основних форм діяльності людини. Фізична праця. Розумова (інтелектуальна) праця. Поняття про оптимально допустимі шкідливі й небезпечні умови праці. Основні шляхи забезпечення комфортності життєдіяльності (трудової діяльності). Організація робочого місця. Раціональні режими праці і відпочинку. Фізіологічна дія метеорологічних умов на організм людини.

Джерела забруднення навколишнього середовища. Наслідки негативних дій небезпечних і шкідливих факторів середовища. Вплив на людину небезпечних, шкідливих факторів середовища.

Тема 7. Нормативно-правова база охорона праці в Україні. Правові, нормативно-технічні й організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності. Державне управління охороною праці.

Законодавство України в галузі охорони праці. Закон України «Про охорону праці».

Державна програма в області БЖД. Основні положення міжнародного права з питань захисту людей.

Органи державного управління охороною праці, їх компетенція і повноваження. Державний нагляд, відомчий і громадський контроль за охороною праці.

Тема 8. Надзвичайна ситуації мирного та воєнного часу, їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях. Захист населення у надзвичайних ситуаціях.

Надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу, їхній вплив на життєдіяльність населення. Причини виникнення і класифікація надзвичайних ситуацій. Характеристика осередків ураження при аваріях на промислових об'єктах.

Оцінка радіаційної та хімічної розвідки й дозиметричного контролю.

Основні принципи і способи захисту населення у надзвичайних ситуаціях. Захисні споруди і засоби індивідуального захисту населення.

Тема 9. Основи безпеки виробництва. Розслідування, реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків.

Загальні вимоги безпеки до виробничого обладнання. Електробезпека. Види електротравм. Основні поняття та значення пожежної безпеки.

Порядок розслідування нещасного випадку комісією підприємств, спеціального розслідування нещасного випадку. Оцінка затрат на охорону праці.

Тема 10. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Планування заходів щодо заходів допомоги і життєзабезпечення населення при надзвичайних ситуаціях. Послідовність проведення заходів допомоги населенню у зоні лиха й осередках ураження.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усьо го	у тому числі		
Л		Пр.	СРС	
1	2	3	4	6
Модуль 1. Екологія	45	14	8	23
Тема 1. Вступ в екологію. Предмет, методи і завдання дисципліни. Правові аспекти охорони природи. Екологічна освіта, виховання та культура.	9	2	1	6
Тема 2. Структура природного середовища. Абіотичні екологічні фактори та їх роль у екосистемах. Біотичні фактори довкілля. Поняття про біосферу.	5	3	2	
Тема 3. Розвиток продуктивних сил та антропогенний вплив на навколишнє середовище. Радіація та радіоактивне забруднення.	12	3	2	7
Тема 4. Альтернативні, екологічно виправдані (відновлювані) джерела енергії.	4	3	1	
Тема 5. Економічні аспекти взаємовідношення суспільства та природи. Екологічна експертиза.	15	3	2	10
Модульний контроль № 1	1		1	
Модуль 2. Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист).	45	14	8	23
Тема 6. Предмет безпеки життєдіяльності, середовища буття людини. Небезпечні і шкідливі фактори середовища проживання.	12	3	2	7
Тема 7. Нормативно-правова база охорона праці в Україні. Правові, нормативно-технічні й організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності. Державне управління охороною праці.	12	3	2	7
Тема 8. Надзвичайна ситуації мирного та воєнного часу, їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях. Захист населення у надзвичайних ситуаціях.	5	3	2	
Тема 9. Основи безпеки виробництва. Розслідування, реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків.	11	3	1	7
Тема 10. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.	5	2	1	2
Модульний контроль № 2	1		1	
РАЗОМ:	90	28	16	46

3. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Екологія	14
Тема 1. Вступ в екологію. Предмет, методи і завдання дисципліни. Правові аспекти охорони природи. Екологічна освіта, виховання та культура.	2
Тема 2. Структура природного середовища. Абіотичні екологічні фактори та їх роль у екосистемах. Біотичні фактори довкілля. Поняття про біосферу.	3
Тема 3. Розвиток продуктивних сил та антропогенний вплив на навколишнє середовище. Радіація та радіоактивне забруднення.	3
Тема 4. Альтернативні, екологічно виправдані (відновлювані) джерела енергії.	3
Тема 5. Економічні аспекти взаємовідношення суспільства та природи. Екологічна експертиза.	3
Модуль 2. Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист).	14
Тема 6. Предмет безпеки життєдіяльності, середовища буття людини. Небезпечні і шкідливі фактори середовища проживання.	3
Тема 7. Нормативно-правова база охорона праці в Україні. Правові, нормативно-технічні й організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності. Державне управління охороною праці.	3
Тема 8. Надзвичайна ситуації мирного та воєнного часу, їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях. Захист населення у надзвичайних ситуаціях.	3
Тема 9. Основи безпеки виробництва. Розслідування, реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків.	3
Тема 10. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.	2
РАЗОМ	28

7. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ –

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Екологія	8
1	<p>Тема 1. Правове регулювання здійснення екологічної експертизи. Обов'язки громадян з екологічної безпеки. Основні поняття про аграрне, земельне та екологічне право України.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізувати законодавство України та інших держав з правового регулювання стану екології; - аналіз виконання громадянами України аграрного, земельного та екологічного права. 	2
	<p>Тема 2. Заповідні території України. Джерела фінансування природоохоронної діяльності. Червона книга України. Охорона генофонду. Зелена книга України.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - написати та захистити реферати про заповідні території України; - підготувати та захистити реферати з теми: флора і фауна (за окремими групами тварин та рослин). 	2
	<p>Тема 3. Енергетичне забруднення довкілля (шумове, вібраційне, електромагнітне, радіоактивне).</p> <p>Завдання: порівняти вплив теплових, атомних та гідроелектростанцій на людини та природне середовище.</p>	2
	<p>Тема 5. Демографічні прогнози. Основні завдання економіки природокористування. Економічна оцінка природних ресурсів. Раціональне природокористування. Управління природними ресурсами.</p> <p>Завдання: оцінити демографічні прогнози за опублікованими матеріалами.</p>	2
	Модульний контроль № 1	1
	Модуль 2. Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист).	8
	<p>Тема 6. небезпечні і шкідливі фактори середовища проживання.</p> <p>Завдання: обґрунтувати класифікацію основних форм діяльності людини.</p>	2
	<p>Тема 7. Правові, нормативно-технічні й організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності.</p> <p>Завдання: проаналізувати основні положення міжнародного права з питань захисту людей</p>	2
	<p>Тема 8. Надзвичайна ситуації мирного та воєнного часу, їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях. Захист населення у надзвичайних ситуаціях.</p>	2
	<p>Тема 9. Розслідування, реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків.</p> <p>Завдання: скласти протокол розслідування нещасного випадку.</p>	1
	<p>Тема 10. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.</p> <p>Завдання: проаналізувати ЗМІ щодо допомоги населенню у зоні лиха й осередках ураження.</p>	1
	Модульний контроль № 2	1
	Разом:	16

8. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Екологія	23
1	Тема 1. Екологічне виховання населення. Завдання: підготувати бесіду для школярів зі збереження навколишнього середовища.	6
	Тема 3. Регіональні екологічні проблеми України. Завдання: проаналізувати екологічний стан районів Запорізької області	7
	Тема 5. Науково-технічний прогрес і економіка природокористування. Міжнародний досвід і співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування. Завдання: - надати інформацію у вигляді реферату з альтернативних джерел енергозабезпечення населення; - аналізувати досвід закордонних країн в галузі охорони навколишнього середовища.	10
	Модуль 2. Безпека життєдіяльності (БЖД, основи охорони праці, цивільний захист).	23
	Тема 6. Надзвичайна ситуації мирного та воєнного часу, їх вплив на життєдіяльність населення. Завдання: підготовка до практичного заняття.	7
	Тема 7. Правові, нормативно-технічні й організаційні основи забезпечення безпеки життєдіяльності. Державне управління охороною праці. Завдання: підготовка до практичного заняття.	7
	Тема 9. Основи безпеки виробництва. Розслідування, реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків. Завдання: - підготовка до практичного заняття.	7
	Тема 10. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. Завдання: підготовка до практичного заняття.	2
	РАЗОМ:	46

8. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота (далі – ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу «Екологія» – це вид навчально-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Вид ІНДЗ – написання реферату з екології.

Тематика реферату за переліком:

1. Становлення екології як науки та її актуальність. Завдання, цілі, напрями вивчення, об'єкти, розділи екології.

2. Глобальні екологічні проблеми та їх наслідки.

3. Джерела екологічної кризи 20 століття та її вплив на біосферу.

4. Екологічні проблеми України та їх наслідки.

5. Загальні поняття про фактори навколишнього середовища, біосферу, екосистеми.

Види екосистем.

6. Абіотичні фактори довкілля та їх значення у біосфері.

7. Моря, головні річки та озера України.

8. Характер ґрунту України та його екологічний стан

9. Загальна характеристика біотичних факторів біосфери.

10. Поняття про біоценози, біогеоценози та біотопи.

11. Основні екологічні закони.

12. Науково-технічний прогрес та екологічні проблеми.

13. Світова демографічна ситуація та демографічні проблеми України.

14. Вплив господарської діяльності людини на довкілля.

15. Основні види антропогенного впливу на біосферу.

16. Джерела, масштаби і наслідки забруднення атмосфери.

17. Стан повітряного середовища України та міста Запоріжжя.

18. Забруднення природних вод України та міста Запоріжжя.

19. Антропогенний вплив на води Світового океану.

20. Вплив господарської діяльності людини на ґрунт.

21. Територіальні аспекти антропогенного забруднення навколишнього середовища.

22. Сучасний стан ґрунтів України.

23. Енергетичне забруднення довкілля (шумове, електромагнітне, радіоактивне).

24. Антропогенний вплив на біотичні співтовариства.

25. Біологічне забруднення довкілля.

26. Військові аспекти деградації біосфери.

27. Екстремальний вплив людини на біосферу.

28. Поняття про ноосферу. Роль В.І. Вернадського у вивченні становлення ноосфери.

29. Виникнення екологічних проблем на етапах еволюції розвитку людського суспільства.

30. Екологічні проблеми міст України.

31. Екологічні проблеми міста Запоріжжя.

32. Управління екологічною безпекою міста.

33. Агроценози та їх характеристика.

34. Перспективи екологічної конверсії промислових та сільськогосподарських виробництв.

35. Основні принципи охорони природного середовища та раціонального природокористування.

36. Визначення ступеня забруднення атмосфери.

37. Заходи охорони повітряного середовища від забруднення.

38. Визначення категорії небезпечності підприємств залежно від маси, виду та складу забруднювальних речовин, що викидаються в атмосферу.

39. Визначення ступеня забруднення гідросфери.

40. Контроль якості води.

41. Головні річки України та їх екологічний стан.

42. Характеристика екологічного стану Чорного та Азовського морів.

43. Заходи охорони природних вод від забруднення.

44. Раціональне водокористування та водоспоживання.

45. Оцінка забруднення ґрунту.

46. Порушення та рекультивація земель.

47. Заходи охорони ґрунту від забруднення.

48. Поняття екологічного моніторингу та його завдання.

49. Класифікація моніторингу.

50. Біологічні принципи екологічного моніторингу.

51. Соціальний та генетичний моніторинг.

52. Інженерно-екологічна експертиза проектів підприємств.

53. Екологічна паспортизація підприємств.

54. Екологічна політика. Охорона природи на державному та міждержавному рівнях.

55. Природоохоронні концепції.

56. Охорона генофонду та ценофонду. Червона та Зелена книги України.

57. Охорона екосистем. Національні парки, заповідники, заказники, пам'ятки природи, екологічні стежки.

58. Методи управління природоохоронною діяльністю.

59. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища.

60. Види екологічних збитків та їх визначення.

61. Маркетинговий механізм управління охороною навколишнього середовища.

62. Основні маркетингові підходи в області екології.

63. Екологічний аудит в системі маркетингу.

64. Поняття і функції екологічного менеджменту.

65. Соціоприродна екосистема як об'єкт екологічного контролю. Екологічна безпека.

66. Формування механізмів природокористування в ринковій економіці.

67. Головний підхід до оцінки вартості біотичних компонентів екосистем.

68. Управління природними та соціоприродними екосистемами.

69. Екологічний супровід господарської діяльності.

70. Екологічний менеджмент на підприємстві.

71. Структурна перебудова та екологізація економіки.

72. Джерела фінансування природоохоронною діяльністю.

73. Економічна та соціальна ефективність здійснення природозахистних заходів.

74. Основні поняття про аграрне, земельне та екологічне право України.

75. Система та джерела екологічного права України.

76. Основні законодавчі акти екологічного права України.

77. Пріоритети екологічного права України.

78. Правове забезпечення раціонального природокористування в Україні.

79. Державне управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища в Україні .

80. Правове регулювання здійснення екологічної експертизи.

81. Юридична відповідальність в галузі екології.

82. Правова охорона атмосферного повітря в Україні.
83. Правова охорона і раціональне використання водних ресурсів України.
84. Правова охорона земель та надр в Україні.
85. Правова охорона лісів в Україні.
86. Правова охорона тваринного світу в Україні.
87. Правова охорона і раціональне використання природно-заповідного фонду України.
88. Міжнародне співробітництво України в галузі охорони довкілля та ядерної безпеки.
89. Науково-методологічна основа міжнародного екологічного права.
90. Механізм забезпечення міжнародно-правової охорони довкілля.
91. Екологізація суспільної свідомості.
92. Специфіка екологічної освіти та виховання.
93. Основні принципи взаємодії екології та культури.
94. Екологічні знання в системі культури сучасної людини.
95. Гласність у вирішенні екологічних проблем.

Набрана кількість балів додається до загальної кількості балів.
Критерії оцінювання ІНДЗ (реферату)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань реферату. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	3
2.	Оригінальність представлених матеріалів.	7
3.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	10
Разом		20 балів

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

- Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- Методи письмового контролю: самостійна робота, модульне письмове тестування, звіт, реферат, презентації.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

10. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Навчальні досягнення студентів освітнього ступеня «бакалавр» із дисципліни «Основи екології і БЖД (охорона праці)» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на практичних заняттях, у позанавчальний час, на консультаціях, заліку.

Формами перевірки та контролю знань студентів є:

1. *Попередній контроль* застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань студентів для планування навчального матеріалу.

2. *Поточний контроль* є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня засвоєння навчального матеріалу.

3. *Проміжний контроль* дозволяє перевірити ступінь засвоєння матеріалу після закінчення вивченого модулю.

4. *Підсумковий контроль* застосовується після вивчення студентом усього обсягу вивченого матеріалу. До підсумкового контролю належить семестровий іспити.

Об'єктом оцінювання знань студентів у процесі занять та рейтингового оцінювання є:

- систематичність, активність та змістовність роботи студента над вивченням програмного матеріалу на практичних заняттях протягом семестру;
- рівень виконання модульних завдань;
- виконання завдань для самостійного опрацювання.

1. *Рейтингове оцінювання курсу практичних занять та самостійної роботи:*

- 1.1. Підготовка фіксованого виступу – 1-5 балів.
- 1.2. Участь в обговоренні питань плану практичних занять – 1-5 балів.
- 1.3. Підготовка і захист реферату – 1-20 балів.
- 1.4. Самостійне опрацювання окремих питань – 1-5 балів.
- 1.5. Тестування – 1-5 балів.
- 1.6. Перевірка зошита (конспектів) – 1-5 балів.

2. *Форми модульного контролю:*

- 2.1. Глибоке розкриття всіх питань – 4-5 балів.
- 2.2. Повна, коротка відповідь – 3-4 бали.
- 2.3. Коротка відповідь з кількома помилками – 3 бали.
- 2.4. Неповна відповідь – 1 бал.
- 2.5. Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків – 1 бал.
- 2.6. Незадовільна відповідь – 0 балів.

3. *Додаткові бали:*

- 3.1. Доповнення на практичних заняттях – 1-2 бали.
- 3.2. Участь у дискусії – 1-2 бали.
- 3.3. Творчий підхід до вирішення завдань – 1-2 бали.

4. *Штрафні бали:*

- 4.1. За відсутність на лекціях – мінус 2 бали.
- 4.2. За відсутність на лабораторних заняттях – мінус 2 бали.
- 4.3. Неготовність до лабораторного заняття – мінус 5 балів.

Пропущена з поважної причини робота може бути зданою протягом двох тижнів без зняття штрафних балів.

Пропущена з неповажних причин робота також повинна бути відпрацьована, але вже зі зняттям 50 % штрафних балів.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних занять, поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У таблиці представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Основи екології і БЖД (охорона праці)».

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;

- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

Модульні контрольні роботи проводяться у формі виконання письмових завдань. Перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, критерії оцінювання залікових завдань доводяться до студентів на початку семестру.

Розподіл балів, які отримують студенти протягом I семестру:

	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Залік	Підсумкова оцінка
Максимальна кількість балів	25		25		25	
	ПК	МК	ПК	МК		
	20	5	20	5		
Кількість балів за змістовими модулями і модульний контроль, в т.ч. за видами робіт:						
- практичні заняття	5		5			
- виконання СРС	5		5			

ПК – поточний контроль; МК – модульний контроль

Завданням заліку є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу з дисципліни в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми.

Залік проводиться в усній формі. Перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних завдань, доводяться до студентів на початку семестру.

Для оцінювання відповідей студентів з навчальної дисципліни «Основи екології і БЖД (охорона праці)» використовуються наступні критерії:

– «відмінно» – відповідь на поставлене питання теоретично правильна і вичерпна, у якій студент показав всебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачене програмою дисципліни; уміння використовувати знання для аналізу соціального життя суспільства та аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, закономірностей, випадковостей, суспільних явищ і процесів;

– «добре» – відповідь теоретично правильна, але є не вичерпною, в цілому повне знання програмного матеріалу, успішне виконання запропонованого завдання і засвоєння матеріалу основної літератури;

– «задовільно» – відповідь на поставлене питання у цілому правильна, в якій студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу дисципліни, але не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання рекомендованої літератури;

– «незадовільно» – відповідь на запитання неправильна або неповна, у якій студент продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу; ухилився від

аргументувань; показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури чи взагалі нічого не відповів.

Для оцінювання відповідей студентів з навчальної дисципліни «Основи екології і БЖД (охорона праці)» використовуються наступні критерії.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За шкалою академії	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	82 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 81 (добре)		
D	64 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 63 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Адаменко О.М. Основи екології / О.М. Адаменко та ін. – К. : ЦНЛ, 2005. – 314 с.
2. Білявський Г.О. Л.І. Основи екології: теорія та практикум / Г.О. Білявський, Л.І. Бугченко. – К. : Лібра, 2002. – 352 с.
3. Баб'як О.С. Екологічне право України / О.С. Баб'як, П.Д. Біленчук, Ю.О. Чирва. – К. : Атіка, 2000.
4. Гавриленко Б.Б. Соціальна екологія / Б.Б. Гавриленко. – Запоріжжя : Дике поле, 2001. – 228 с.
5. Горелов А.А. Экология. Курс лекций / А.А. Горелов. – М. : Центр, 2002. – 238 с.
6. Джигирей В.С. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища / В.С. Джигирей, Р.А. Сторожук, Р.А. Яцюк. – Львів : Афіша, 2001.
7. Екологічне законодавство України / Зб. нормативних актів. – К. : Юрінком інтер, 2001. – 416 с.
8. Запольський А.К. Основи екології / А.К. Запольський, А.І. Салюк. – К. : Вища школа, 2001.
9. Злобін Ю.А. Основи екології / Ю.А. Злобін. – К. : Либідь, 1998. – 248 с.
10. Івашура А.А. Екологія / А.А. Івашура, В.М. Орехов. – Харків : Видавничий дім «ІНЖЕК», 2004. – 207 с.
11. Коробкин В.И. Экология / В.И. Коробкин, Л.В. Передельский. – Ростов н/Д., 2001.
12. Коробкин В.И. Экология в вопросах и ответах / В.И. Коробкин, Л.В. Передельский. – Ростов н/Д. : Феникс, 2005. – 379 с.
13. Кучерявий В.П. Екологія / В.П. Кучерявий. - Львів: Світ, 2000.
14. Микитюк О.М. Екологія людини / О.М. Микитюк, О.З. Злобін, В.М. Бровдій. – Харків : ХДПУ ОВС, 2000.
15. Экология города / Под ред. Ф.В. Стольберса. – К. : Либра, 2000.
16. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
17. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
18. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
19. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності: Опорний конспект лекцій / В.М. Заплатинський. – К. : ДТЕУ, 1999. – 207 с.
20. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці / Я.В. Крушельницька. – К. : КНБУ, 2000. – 232 с.
21. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини / В.М. Лапін. – Львів: Львівський банківський коледж, 1998. – 192 с.
22. Літвак С.М. Безпека життєдіяльності / С.М. Літвак, В.О. Михайлюк. – Миколаїв: ТОВ «Компанія ВІД», 2001. – 230 с.

ДОДАТКОВА

23. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера / В.И. Вернадский. – М. : Айрис-Пресс, 2004. – 574 с.
24. Данилов-Данильян В.И. Экологический вызов и устойчивое развитие / В.И. Данилов-Данильян, К.С. Лосев. – М.: Прогресс-Традиция, 2000.- 416 с.
25. Туник А.Г. Пособие по основам экологии / А.Г. Туник. – Запорожье, 2000.
26. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. / за ред. М. Назарука. – Львів: За вільну Україну, 1997. – 275 с.
27. Джигирей В. Безпека життєдіяльності / В. Джигирей, С. Жидецький. – Львів: Афіша, 1999. – 254 с.
28. Зубик В.Б. Экономическая безопасность предприятия. – Мн., 1998. – 391 с.
29. Котик М.А. Психология и безопасность / М.А. Котик. – Таллин: Валгус, 1987

30. Назаров А.К. Теоретические основы безопасности жизнедеятельности / А.К. Назаров. – Курган: КМИ, 1993. – 120 с.

9. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. <http://ecology.unian.ua/> Екологія: спеціальний проект уніан
2. <http://www.menr.gov.ua/> Міністерство екології та природних ресурсів України
3. <http://epl.org.ua/> Екологія Право Людина
4. <http://pidruchniki.com/bzhd/> БЖД. Навчальні матеріали онлайн
5. <http://studme.org/bzhd/> БЖД. Учебные материалы для студентов
6. <http://stud.com.ua/bzhd/> БЖД. Підручники для студентів онлайн
7. <http://www.alleng.ru/edu/saf3.htm> Учебники и пособия по безопасности жизнедеятельности
8. http://www.vuzlib.su/bgd_G/_index.htm Желібо Є.П., Чмир А.І., Троян В.С., Савінов Є.О. Безпека життєдіяльності: Курс лекцій. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 356 с.